

DOMSTOLENS DOM
av den 9 mars 1994*

I mål C-188/92

har Oberverwaltungsgericht für das Land Nordrhein-Westfalen (Förbundsrepubliken Tyskland) till domstolen gett in en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 177 i EEG-fördraget i det mål som pågår vid den nationella domstolen mellan

TWD Textilwerke Deggendorf GmbH

och

Förbundsrepubliken Tyskland, företrätt av Bundesminister für Wirtschaft.

Begäran avser frågan om laga kraft hos kommissionens beslut 86/509/EEG av den 21 maj 1986 om stöd som ges av Förbundsrepubliken Tyskland och delstaten Bayern till en polyamid- och polyesterfiberproducent i Deggendorf (EGT L 300, s. 34, fransk version; vid översättningen fanns ingen svensk version att tillgå) gentemot mottagaren av det i beslutet behandlade stödet efter utgången av den i artikel 173 tredje stycket i EEG-fördraget föreskrivna tidsfristen för väckande av talan samt frågan om giltigheten av samma beslut.

DOMSTOLEN

sammansatt av ordföranden O. Due, avdelningsordförandena J. C. Moitinho de Almeida och M. Diez de Velasco samt domarna C. N. Kakouris, R. Joliet, F. A. Schockweiler, G. C. Rodríguez Iglesias (referent), F. Grévisse, M. Zuleeg, P. J. G. Kapteyn och J. L. Murray,

generaladvokat: F. G. Jacobs,
justitiesekreterare: byrådirektören L. Hewlett,

* Rättegångsspråk: tyska.

som beaktat de skriftliga yttrandena från

- TWD Textilwerke Deggendorf GmbH, genom advokaten Walter Forstner, Deggendorf, biträdd av professorn Michael Schweitzer,
- den tyska regeringen genom Ernst Röder, Ministerialrat, förbundsekonomi-ministeriet, och Claus-Dieter Quassowski, Regierungsdirektor, samma ministerium, båda i egenskap av ombud,
- den franska regeringen genom Philippe Pouzelet, sous-directeur, utrikes-ministeriets rättsavdelning, och Jean-Louis Falconi, secrétaire des affaires étrangères, utrikesministeriets rättsavdelning, båda i egenskap av ombud,
- Europeiska gemenskapernas kommission, genom juridiske chefsrådgivaren Antonino Abate och Claus Michael Happe, tjänsteman med förordnande vid kommissionen inom ramen för utbytet av nationella tjänstemän, båda i egenskap av ombud, biträdda av professorn Meinhard Hilf, Hamburgs universitet,

som beaktat förhandlingsrapporten,

som hört de muntliga yttrandena från TWD Textilwerke Deggendorf GmbH, företrätt av advokaten Karl-Heinz Schupp, Deggendorf, och från kommissionen, företräd av Antonino Abate, biträdd av Bernd Langeheine, rättstjänsten, båda i egenskap av ombud, framlagda vid sammanträde den 29 juni 1993, och

som hört generaladvokatens förslag till avgörande, framlagt vid sammanträde den 15 september 1993,

meddelar följande

dom

- 1 Genom beslut av den 18 mars 1992, som inkom till domstolen den 12 maj 1992, har Oberverwaltungsgericht für das Land Nordrhein-Westfalen i enlighet med artikel 177 i EEG-fördraget ställt två frågor, nämligen dels frågan om laga kraft hos kommissionens beslut 86/509/EEG av den 21 maj 1986 om stöd som ges av Förbundsrepubliken Tyskland och delstaten Bayern till en polyamid- och polyesterfiberproducent i Deggendorf

(EGT L 300, s. 34) gentemot mottagaren av det i beslutet behandlade stödet efter utgången av den i artikel 173 tredje stycket i EEG-fördraget föreskrivna tidsfristen för väckande av talan, dels frågan om giltigheten av samma beslut.

- 2 Dessa frågor har uppkommit inom ramen för en tvist mellan det tyska företaget TWD Textilwerke Deggendorf GmbH (härefter "TWD") och det tyska ekonomiministeriet. Detta företag, som tillverkar polyamid- och polyesterfibrer, mottog från 1981 till 1983 subventioner från Tyskland i enlighet med förbundsregeringens och delstaternas gemensamma program för regionalstöd samt det bajerska programmet för regionalstöd, bland annat en subvention på 6,12 miljoner tyska mark. Denna subvention beviljades på grundval av intyg som utfärdades genom beslut av förbundsekonomiministern i enlighet med § 2 i den tyska lagen om investeringsbidrag.
- 3 Eftersom Tyskland inte hade underrättat kommissionen om någon av dessa åtgärder, inledde denna 1985 ett förfarande i enlighet med artikel 93.2 första stycket i EEG-fördraget och fattade därefter ovannämnda beslut 86/509. I detta till Tyskland riktade beslut förklarade kommissionen att det stöd som givits en polyamid- och polyesterfiberproducent i Deggendorf – dvs. TWD – hade beviljats i strid med bestämmelserna i artikel 93.3 i fördraget och att stödet följaktligen var rättsstridigt. Kommissionen förklarade att detta stöd dessutom var oförenligt med den gemensamma marknaden enligt artikel 92 i EEG-fördraget. Kommissionen ålade därför Tyskland att kräva återbetalning av stödet.
- 4 Med skrivelse av den 1 september 1986 översände förbundsekonomiministern för kännedom en kopia av beslut 86/509 till TWD och upplyste om att TWD kunde väcka talan mot beslutet enligt artikel 173 i fördraget. Varken Tyskland eller TWD väckte talan mot beslutet vid domstolen.
- 5 Genom beslut av den 19 mars 1987 återkallade förbundsekonomiministern de i enlighet med § 2 i lagen om investeringsbidrag utfärdade intygen, vilka utgjorde den rättsliga grundvalen för förbundssubventionerna, på den grunden att subventionerna var rättsstridiga och skulle återbetalas i enlighet med kommissionens beslut.
- 6 Den 16 april 1987 väckte TWD talan mot förbundsekonomiministerns beslut vid Verwaltungsgericht i Köln som genom dom av den 21 december 1989 ogillade TWD:s talan.

- 7 Den 21 februari 1990 överklagade TWD denna dom till Oberverwaltungsgericht für das Land Nordrhein-Westfalen. TWD gjorde bland annat gällande att de investeringsbidrag som erhållits från 1981 till 1983 var delvis förenliga med den gemensamma marknaden och att kommissionens beslut 86/509 därför åtminstone till en del var rättsstridigt. Enligt TWD:s mening kunde beslutets rättsstridighet göras gällande även efter utgången av den i artikel 173 tredje stycket i fördraget föreskrivna tidsfristen.
- 8 Under dessa omständigheter har den nationella domstolen förelagt EG-domstolen följande frågor:
- ” 1. Är den nationella domstolen bunden av ett av Europeiska gemenskapernas kommission enligt artikel 93.2 i EEG-fördraget fattat beslut, om med anledning av de nationella myndigheternas genomförande av detta beslut den stödmottagare som genomförandeåtgärderna riktar sig till väcker talan vid den nationella domstolen på den grunden att kommissionens beslut är rättsstridigt och om stödmottagaren, trots att denna skriftligen underrättats av medlemsstaten om kommissionens beslut, inte har väckt talan mot beslutet enligt artikel 173 andra stycket i EEG-fördraget eller inte har gjort detta inom föreskriven tid?
2. Om den första frågan besvaras nekande av domstolen, är då Europeiska gemenskapernas kommissions beslut 86/509/EEG av den 21 maj 1986 (EGT L 300 av den 24 oktober 1986, s. 34) helt eller delvis ogiltigt på den grunden att – i motsats till kommissionens mening – det stöd som beviljats helt eller delvis är förenligt med den gemensamma marknaden?”
- 9 I sitt beslut om hänskjutande har den nationella domstolen framhållit att frågan om den där anhängiga talan är välgrundad är beroende av giltigheten av kommissionens ovannämnda beslut. Frågan om giltighet uppkommer emellertid enligt den nationella domstolen endast om den domstolen kan ta hänsyn till beslutets rättsstridighet, trots att den i artikel 173 tredje stycket i fördraget föreskrivna tidsfristen har löpt ut. Den andra frågan ställs därför endast i händelse av att den första frågan, som har prejudiciell karaktär, besvaras nekande.

Den första frågan

- 10 Problemet för den nationella domstolen är om klaganden i målet vid den domstolen, under där föreliggande faktiska och rättsliga omständigheter, på grund av utgången av en tidsfrist är förhindrad att åberopa rättsstridigheten hos kommissionens beslut till stöd för en talan mot en administrativ rättsakt varigenom den nationella myndigheten för att genomföra kommissionens beslut återkallade de intyg som utgjorde den rättsliga grunden för de subventioner som klaganden mottagit.
- 11 Den nationella domstolen har framhållit att talan mot kommissionens beslut inte har väckts av klaganden i målet vid den nationella domstolen, som var mottagare av det stöd som var föremål för beslutet, trots att förbunds-ekonomiministeriet hade delgett klaganden en kopia av detta beslut och uttryckligen hade påpekat för klaganden att klaganden kunde väcka talan mot beslutet vid EG-domstolen.
- 12 Den ställda frågan skall besvaras mot bakgrund av dessa omständigheter.
- 13 Det skall först erinras om att enligt fast rättspraxis vinner ett beslut mot vilket talan inte har väckts av den som det är riktat till inom den i artikel 173 i fördraget föreskrivna tidsfristen laga kraft gentemot denne (se i första hand dom av den 17 november 1965 i målet 20/65 Collotti mot domstolen, Rec. s. 1045).
- 14 Det skall vidare anmärkas att ett företag, vilket är mottagare av ett individuellt stöd som avses i ett beslut av kommissionen som fattats på grundval av artikel 93 i fördraget, har rätt att väcka talan om ogiltigförklaring enligt artikel 173 andra stycket i fördraget, även om beslutet är riktat till en medlemsstat (dom av den 17 september 1965 i målet 730/79 Philip Morris mot kommissionen, Rec. s. 2671). Enligt artikel 173 tredje stycket i fördraget har utgången av den där föreskrivna tidsfristen samma preskriberande verkan gentemot ett sådant företag som gentemot den medlemsstat som beslutet är riktat till.

- 15 Enligt fast rättspraxis kan en medlemsstat inte längre ifrågasätta giltigheten av ett till medlemsstaten riktat beslut på grundval av artikel 93.2 i fördraget, sedan tidsfristen enligt artikel 173 tredje stycket i fördraget har löpt ut (se dom av den 12 oktober 1978 i målet 156/77 kommissionen mot Belgien, Rec. s. 1881, och dom av den 10 juni 1993 i målet C-183/91 kommissionen mot Grekland, Rec. s. I-3131).
- 16 Denna rättspraxis, enligt vilken en medlemsstat som ett enligt artikel 93.2 första stycket i fördraget fattat beslut riktar sig till inte har möjlighet att på nytt ifrågasätta beslutets giltighet i samband med en sådan talan om fördragsbrott som avses i artikel 93.2 andra stycket i fördraget, grundar sig framför allt på det övervägandet att tidsfristerna för väckande av talan skall säkerställa rättssäkerheten genom att hindra ett ifrågasättande under obegränsad tid av gemenskapsåtgärder som medför rättsverkningar.
- 17 På grund av samma rättssäkerhetskrav är det inte heller möjligt för en stödmottagare – som hade kunnat väcka talan mot ett på grundval av artikel 93 i fördraget fattat beslut av kommissionen vars föremål var detta stöd, men som låtit den i detta hänseende i artikel 173 tredje stycket i fördraget föreskrivna tvingande tidsfristen löpa ut – att ifrågasätta lagenligheten av detta beslut vid de nationella domstolarna i samband med en talan som väckts mot de åtgärder som de nationella myndigheterna har vidtagit för att genomföra beslutet.
- 18 Att i sådana fall tillåta att den berörda personen vid den nationella domstolen kan motsätta sig beslutets genomförande under återopande av beslutets rättsstridighet, skulle nämligen göra det möjligt för den berörda personen att kringgå den laga kraft som beslutet får gentemot den personen efter utgången av tidsfristen för väckande av talan.
- 19 I domen av den 21 maj 1987, Walter Rau Lebensmittelwerke m.fl. (förenade målen 133/85, 134/85 och 136/85, Rec. s. 2289), som den franska regeringen har återopat i sitt yttrande, fann domstolen visserligen att möjligheten att med stöd av artikel 173 andra stycket i fördraget väcka en direkt talan mot ett beslut av en gemenskapsinstitution inte utesluter att talan kan väckas vid en nationell domstol mot en rättsakt av en nationell myndighet för genomförandet av detta beslut på den grunden att det sistnämnda beslutet är rättsstridigt.

- 20 Som emellertid framgår av förhandlingsrapporten i dessa mål hade samtliga kârânde i målen vid den nationella domstolen väckt talan vid EG-domstolen om ogiltigförklaring av det ifrågavarande beslutet. Domstolen uttalade sig dârför inte i nämnda dom om de med utgången av tidsfristen för talan förbundna preskriptionsverkningarna och behövde inte heller göra det. Den nationella domstolens fråga i förevarande mål gäller emellertid just dessa verkningar.
- 21 Förevarande mål skiljer sig också från den i målet 216/82 Universitât Hamburg, meddelade domen av den 27 september 1983 (Rec. s. 2771).
- 22 I sistnämnda dom fann domstolen att en sökande, vars ansökan om tullbefrielse hade avslagits i en rättsakt som antagits av en nationell myndighet på grund av ett beslut av kommissionen som riktade sig till samtliga medlemsstater, inom ramen för en talan enligt nationell rätt mot avslaget på sin ansökan skulle ha möjlighet att göra gällande att det beslut av kommissionen som utgjorde grund för det nationella beslutet mot sökanden var rättsstridigt.
- 23 I nämnda dom tog domstolen hänsyn till det förhållandet att den nationella myndighetens avslag på ansökan var den enda till den berörda personen direkt riktade rättsakten, som denna med nödvändighet fått kännedom i god tid och som den kunde föra talan mot vid domstol utan att möta svårigheter när det gällde att visa att den hade ett berättigat intresse att få saken prövad. Domstolen fann under dessa omständigheter att möjligheten att göra gällande att kommissionens beslut var rättsstridigt följde av en allmän rättsprincip som kommit till uttryck i artikel 184 i EEG-fördraget. Denna princip tillförsäkrar varje part rätt att, i syfte att uppnå ogiltigförklaring av ett beslut som berör parten direkt och personligen, bestrida giltigheten av de tidigare rättsakter från institutionerna som utgör den rättsliga grunden för det angripna beslutet, om parten inte hade rätt enligt artikel 173 i fördraget att väcka en direkt talan mot dessa rättsakter vars verkningar parten således är underkastad utan att ha haft möjlighet att väcka talan om ogiltigförklaring av rättsakterna (se dom av den 6 mars 1979 i målet 92/78 Simmenthal mot kommissionen, Rec. s. 777).
- 24 I förevarande mål är det emellertid ostridigt att klaganden i målet vid den nationella domstolen hade fullständig kännedom om kommissionens beslut och att klaganden otvivelaktigt hade kunnat väcka talan mot detta enligt artikel 173 i fördraget.

- 25 Av det anförda följer att under sådana faktiska och rättsliga omständigheter som de som föreligger i målet vid den nationella domstolen, är den domstolen i enlighet med rättssäkerhetsprincipen bunden av den laga kraft som det av kommissionen enligt artikel 93 i fördraget fattade beslutet har gentemot det företag som mottog stödet.
- 26 Den första frågan skall därför besvaras på följande sätt. Den nationella domstolen är bunden av ett av kommissionen enligt artikel 93.2 i fördraget fattat beslut, om med anledning av de nationella myndigheternas genomförande av detta beslut den stödmottagare som genomförandeåtgärderna riktar sig till väcker talan vid den nationella domstolen på den grunden att kommissionens beslut är rättsstridigt och om stödmottagaren, trots att denna skriftligen underrättats av medlemsstaten om kommissionens beslut, inte har väckt talan mot beslutet enligt artikel 173 andra stycket i fördraget eller inte har gjort detta inom föreskriven tid.

Den andra frågan

- 27 Den andra frågan behöver inte besvaras, eftersom den har ställts enbart i händelse av att den första frågan besvaras nekande.

Rättegångskostnader

- 28 De kostnader som förorsakats den tyska och den franska regeringen samt Europeiska gemenskapernas kommission, som har inkommit med yttrande till domstolen, är inte ersättningsgilla. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN

- angående de frågor som genom beslut av den 18 mars 1992 förts vidare av Oberverwaltungsgericht für das Land Nordrhein-Westfalen - följande dom:

Den nationella domstolen är bunden av ett av kommissionen enligt artikel 93.2 i EEG-fördraget fattat beslut, om med anledning av de nationella myndigheternas genomförande av detta beslut den stödmottagare som genomförandeåtgärderna riktar sig till väcker talan vid den nationella domstolen på den grunden att kommissionens beslut är rättsstridigt och om stödmottagaren, trots att denna skriftligen underrättats av medlemsstaten om kommissionens beslut, inte har väckt talan mot beslutet enligt artikel 173 andra stycket i fördraget eller inte har gjort detta inom föreskriven tid.

Due	Moitinho de Almeida	Diez de Velasco	Kakouris
Joliet	Schockweiler		Rodríguez Iglesias
Grévisse	Zuleeg	Kapteyn	Murray

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 9 mars 1994.

R. Grass
Justitiesekreterare

O. Due
Ordförande